

Правові аспекти

антитерористичної операції на Донбасі

Л. М. Белкін

докторант кафедри адміністративного права та процесу Національного університету державної податкової служби України

Проаналізовані правові аспекти антитерористичної операції на Донбасі. Показано, що проросійські бойовики скоїли діяння, які прямо підпадають під міжнародні визначення злочинів терористичного спрямування, а тому антитерористична операція українських сил є обґрунтованою. Доведена очевидність того, що дії Російської Федерації як суміжної держави потрапляють під визначення фінансування тероризму у розумінні Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму. Водночас показано, що Закон України «Про боротьбу з тероризмом» не відповідає міжнародним визначенням тероризму і не дозволяє чітко відмежувати тероризм від інших злочинних діянь.

Ключові слова: антитерористична операція, тероризм, терористичний акт, фінансування тероризму, Конвенція Ради Європи про запобігання тероризму.

Проанализированы правовые аспекты антитеррористической операции на Донбассе. Показано, что пророссийские боевики совершили деяния, которые прямо подпадают под международные определения преступлений террористической направленности, а потому антитеррористическая операция украинских сил является обоснованной. Доказана очевидность того, что действия Российской Федерации как

сопредельного государства подпадают под определение финансирования терроризма в понимании Международной конвенции о борьбе с финансированием терроризма. Одновременно показано, что Закон Украины «О борьбе с терроризмом» не соответствует международным определением терроризма и не позволяет четко отграничить терроризм от других преступных деяний.

Ключевые слова: антитеррористическая операция, терроризм, террористический акт, финансирование терроризма, Конвенция Совета Европы о предупреждении терроризма.

Analyzes the legal aspects of anti-terrorist operations in the Donbass. It is shown that pro fighters have committed acts that are directly subject to international definitions of terrorist crimes, and therefore anti-terrorist operation Ukrainian forces is justified. Proved by evidence that the actions of the Russian Federation as a neighboring state within the definition of terrorist financing within the meaning of the International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism. At the same time it is shown that the Law of Ukraine «On combating terrorism» does not meet the international definition of terrorism and does not clearly distinguish terrorism from other crimes.

Keywords: anti-terrorist operation, terrorism, act of terrorism, financing of terrorism, the Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism.

Мінський протокол від 1.09.2014 року нібито поклав край боротьби з терористами на Донбасі шляхом проведення антитерористичної операції (далі – АТО). Однак це далеко не факт. По-перше, терористи, як і раніше, порушують режим припинення вогню, чим додатково доведена неефективність ведення

будь-яких перемов з терористами. По-друге, не виключене в майбутньому виникнення необхідності юридичної оцінки подій, які відбулися протягом минулих півроку.

Варто зазначити, що суспільний інтерес до теми АТО викликав появу величезної кількості публіцистичних матеріалів на цю тему. Однак науково-правові аспекти цього явища практично не досліджувалися, що утруднює і може утруднювати в подальшому юридичний захист інтересів держави чи окремих учасників АТО. Окремі питання законності АТО розглянуті нами у нашій праці [1]. Натомість деякі російські видання, що претендують на статус «наукових», намагаються оголосити АТО незаконною «каральною» операцією. Так, С. Іванов [2] зазначає: «У той же час громадяни південно-східних регіонів України, які виявили на регіональних референдумах своє бажання жити і працювати самостійно, без диктату з боку Києва, були оголошені новою владою... сепаратистами і терористами. Під виглядом антитерористичної операції (АТО) проти них була зроблена масштабна каральна експедиція із застосуванням бойової авіації, бронетанкової техніки та артилерії...». Таким чином, науково-правові висновки у цій сфері стають чинником ідеологічного протистояння, тому потребують ретельного вивчення.

Мета нашої статті – аналіз правових аспектів проведення АТО на Донбасі з метою обґрунтування її законності/незаконності.

До виникнення перед Україною реальної терористичної загрози та ще звітти, звідки її не чекали, дослідження у цій сфері носили абстрактно-теоретичний характер [3-7]. Ю. Марченко [4], виходячи з європейського досвіду, зазначає, що відповідальна держава ставиться до органів боротьби з тероризмом з насторогою: вимагається періодична пролонгація отриманого манда-

та і перевірка судовими органами, щоб гарантувати, що дії цих органів виправдані законною турботою про безпеку населення. Водночас для України терористичні прояви до квітня 2014 р. – подій у Донецькій та Луганській областях – не були типовими. Так, за даними СБУ, за ст. 258 Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Терористичний акт» у 2005 р. було порушено одну кримінальну справу. Усього протягом 2001-2005 рр. за цією статтею СБУ порушила 13 кримінальних справ, тільки 6 доведені до суду [5, с. 1]. Велася узагальнена статистика по злочинах терористичного спрямування – за 30 статтями КК України, по яких нараховувалося близько 80 злочинів на рік [6]. Очевидно, такий об'єднаний облік був необхідним для демонстрування значущості відповідних органів. Щоправда, на складності у визначенні сутності злочинів терористичного спрямування наголошується і в роботах російських авторів [8].

Юридичні засади боротьби з тероризмом в Україні надає Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20.03.2003 р. № 638-IV (далі – ЗУ № 638-IV). Аналіз ЗУ № 638-IV, зроблений нами ще «по слідах» т. зв. антитерористичної операції проти революційного Майдану листопада 2013 – лютого 2014 рр., показав, що ЗУ № 638-IV може бути дуже небезпечним зняряддям виконавчої влади проти мирних протестувальників. Але він вкрай погано пристосований до реального захисту інтересів країни. Основні вади цього закону – вкрай широкий розсуд влади при відсутності реальної відповідальності та невідповідність міжнародним стандартам у сфері визначення і протидії тероризму. Невипадково О. Соколовський [7, с. 10] зауважує, що ЗУ № 638-IV визначає завдання суб'єктів антитерористичної діяльності у декларативній формі. Крім того, закон не встановлює механізмів протидії фінансуванню тероризму. Цю прогалину повинен заповнити

ЗУ «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» (далі – ЗУ № 249-IV), але, як буде показано нижче, він теж не відповідає міжнародним стандартам у цій сфері.

Згідно зі статтею 1 ЗУ № 638-IV, тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей. Отже, можна організувати підпал хліва (що теж, звичайно, погано), аби втопити країну в крові. Можна використати і більш «гуманний» спосіб – погрозити злочинцем. Наприклад, народний депутат Г. Москаль повідомляв про дії СБУ щодо провокування повідомлень на телефоні 101 та 102 про замінування [9]. Правда, у визначенні у ст. 1 ЗУ № 638-IV дефініції «терористичний акт» має місце відсилання до ст. 258 КК України, але й там терористичний акт визначений як застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, які створювали небезпеку для життя чи здоров'я людини або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, якщо такі дії були вчинені з метою порушення громадської безпеки... Але у принципі всі злочини вчинюються з метою порушення громадської безпеки, а що таке «значна майнова шкода» чи «інші тяжкі наслідки» не визначено.

Важливо підкреслити, що наведені визначення тероризму не відповідають міжнародним стандартам, а це не дозволяє оперувати нормами згаданого закону на міжнародній арені. Водночас шляхом прийняття ЗУ від 31.07.2006 р. № 54-V Україною ратифікована Конвен-

ція Ради Європи про запобігання тероризму, прийнята 16.05.2005 р. (далі – Конвенція), і тому ця Конвенція є частиною українського законодавства. Зауважимо, що з 1.06.2007 р. Конвенція вступила у силу і для РФ, тому обов’язкова і для неї.

Загалом ця Конвенція не надає власного визначення поняттю «терористичний злочин», але у ст. 1 встановлює, що таким злочином є будь-який із злочинів, викладених і визначених в одному з договорів, перелік яких наведено в Додатку до Конвенції. Визначення із усіх згаданих у Конвенції договорів наведені у таблиці 1. З цих визначень видно, що під «терористичним злочином» розуміються, як правило, насильницькі дії щодо цивільної авіації, у т. ч. в аеропортах; щодо морських суден, у т. ч. стаціонарних платформ; щодо осіб чи приміщень, що користуються міжнародним захистом; щодо

ядерних матеріалів; щодо захоплення заручників. Окремо виділяється організація вибухів в межах місць громадського користування, державного або урядового об’єкта, об’єкта системи громадського транспорту або об’єкта інфраструктури з метою заподіяння смерті людям або руйнації відповідних об’єктів. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (Нью-Йорк, 09.12.1999 р.) також розглядає всі перелічені протиправні дії та додає заподіяння смерті або тяжких тілесних ушкоджень цивільним особам в умовах збройного конфлікту з метою залякати населення чи змусити уряд чи міжнародну організацію вчинити будь-яку дію або утриматись від неї. Отже, якщо дії певних осіб чи організацій підпадають під згаданий перелік дій, то такі дії визнаються терористичними і у міжнародному праві.

Табл. 1

Джерело	Зміст визначення
Конвенція від 16.12.1970 р. про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден (з протоколом від 10.09.2010 р.), ст. 1, ч. 1	Будь-яка особа вчиняє злочин, якщо ця особа незаконно і навмисно захоплює повітряне судно, що знаходиться в експлуатації, або здійснює над ним контроль шляхом насильства, або погрозою застосування насильства, або будь-якою іншою формою залякування, або за допомогою будь-яких технічних засобів.
Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації (Монреаль, 23.09.1971 р.), ст. 1	<p>1. Будь-яка особа вчиняє злочин, якщо вона незаконно і навмисно:</p> <p>а) здійснює акт насильства щодо особи, яка перебуває на борту повітряного судна в польоті, якщо такий акт може загрожувати безпеці цього повітряного судна; або б) руйнує повітряне судно, що знаходиться в експлуатації, або заподіює цьому повітряному судну пошкодження, яке виводить його з ладу або може загрожувати його безпеці в польоті; або с) розміщує або вчиняє дії, що призводять до розміщення на повітряне судно, що знаходиться в експлуатації, будь-яким чином пристрій чи речовину, яка виводить його з ладу, або може заподіяти йому пошкодження, яке може загрожувати його безпеці у польоті; або d) руйнує або пошкоджує аеронавігаційне обладнання або втручається в його експлуатацію, якщо будь-який такий акт може загрожувати безпеці повітряних суден у польоті; або е) повідомляє завідомо неправдиві відомості, створюючи тим самим загрозу безпеці повітряного судна в польоті.</p> <p>2. Будь-яка особа також чинить злочин, якщо вона: а) намагається вчинити будь-який із злочинів, згаданих у пункті 1 цієї Статті; або б) є співучасником особи, яка чинить або намагається вчинити будь-який такий злочин.</p>

Джерело	Зміст визначення
<p>Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів (Нью-Йорк, 14.12.1973 р.), ст. 2, ч. 1</p>	<p>Навмисне вчинення: а) вбивства, викрадення та іншого нападу проти особистості чи свободи особи, що користується міжнародним захистом; б) насильницький напад на офіційне приміщення, житлове приміщення або транспортні засоби особи, яка користується міжнародним захистом, що може погрожувати особистості чи свободі останньої; с) загроза будь-якого нападу; d) спроба будь-якого нападу, і е) дії в якості співучасника будь-якого такого нападу, – мають розглядатися кожною державою-учасницею згідно з її внутрішнім законодавством як злочин.</p>
<p>Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників (Нью-Йорк, 17.12.1979 р.), ст. 1</p>	<p>1. Будь-яка особа, яка захоплює або утримує іншу особу й погрожує вбити, завдати пошкодження або продовжувати утримувати іншу особу («заручник») для того, щоб примусити третю сторону, а саме: державу, міжнародну міжурядову організацію, будь-яку фізичну, юридичну особу або групу осіб, – здійснити чи утриматись від здійснення будь-якого акту як прямої, так і опосередкованої умови для звільнення заручника, вчиняє, відповідно до змісту цієї Конвенції, злочин захоплення заручників. 2. Будь-яка особа, яка: а) намагається здійснити акт захоплення заручників; чи б) бере участь як співучасник будь-якої особи, яка здійснює чи намагається здійснити акт захоплення заручників, – також здійснює злочин проти мети даної Конвенції.</p>
<p>Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу (Відень, 3.03.1980 р.), ст. 7</p>	<p>1. Навмисне вчинення: а) без дозволу компетентних органів такі дії, як отримання, володіння, використання, передавання, вивіз, знищення чи розпилювання ядерного матеріалу, що спричиняє або може спричинити смерть будь-якої особи або заподіяти їй серйозне каліцтво, або завдати суттєвої шкоди власності; б) крадіжки ядерного матеріалу або його захоплення шляхом грабежу; с) привласнення або отримання шляхом обману ядерного матеріалу; d) дії, які є вимогою шляхом загрози силою або застосування сили, або за допомогою будь-якої іншої форми залякування про видачу ядерного матеріалу; е) загрози: і) використати ядерний матеріал з метою спричинити смерть будь-якої особи або заподіяти їй серйозне каліцтво, або завдати значної шкоди власності, або іі) вчинити правопорушення, зазначене в підпункті «b», з метою змусити фізичну або юридичну особу, міжнародну організацію або державу вчинити будь-яку дію або утриматися від неї; f) спроби вчинити будь-яке правопорушення, зазначене в пунктах «a», «b» або «c»; g) такі дії, як участь у будь-якому правопорушенні, зазначеному в пунктах «a»-«f», – є правопорушенням, яке карається кожною державою-учасницею в рамках свого національного законодавства. 2. Кожна держава-учасниця вживає відповідних заходів покарання за вчинені правопорушення, зазначені в цій статті, з урахуванням серйозності цих правопорушень.</p>
<p>Протокол про боротьбу з незаконними актами насильства в аеропортах, які обслуговують міжнародну цивільну авіацію (Монреаль, 24.02.1988 р.), ст. 1 bis</p>	<p>1 bis. Будь-яка особа вчиняє злочин, якщо вона незаконно і навмисно, з використанням будь-якого пристрою, речовини або зброї: а) здійснює акт насильства стосовно особи в аеропорту, обслуговуючому міжнародну цивільну авіацію, який заподіює або може заподіяти серйозну шкоду здоров'ю або смерть; або б) руйнує або серйозно пошкоджує обладнання та споруди аеропорту, обслуговуючого міжнародну цивільну авіацію, або розташовані в аеропорту повітряні судна, що не знаходяться в експлуатації, або порушує роботу служб аеропорту, якщо такий акт загрожує чи може загрозувати безпеці в цьому аеропорту.</p>

Джерело	Зміст визначення
<p>Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства (Рим, 10.03.1988 р.), ст. 3</p>	<p>1. Будь-яка особа вчинює злочин, якщо вона незаконно і навмисно: а) захоплює судно або здійснює контроль над ним силою чи загрозою сили, або шляхом будь-якої іншої форми залякування; або б) вчинює акт насильства проти осіб на борту судна, якщо цей акт може загрожувати безпечному плаванню даного судна; або с) руйнує судно або спричиняє судну чи його вантажу пошкодження, яке може загрожувати безпечному плаванню даного судна; або d) розміщує або вчинює дії з метою розміщення на борту судна яким би то не було чином пристрій чи речовину, яка може зруйнувати це судно, завдати цьому судну чи його вантажу пошкодження, що загрожує чи може загрожувати безпечному плаванню даного судна; або е) руйнує морське навігаційне обладнання чи завдає йому серйозні пошкодження, чи створює серйозні перешкоди в його експлуатації, якщо будь-який такий акт може загрожувати безпечному плаванню судна; або ф) повідомляє завідомо брехливі відомості, створюючи цим загрозу безпечному плаванню судна; або g) наносить рану будь-якій особі чи вбиває її в зв'язку з вчиненням чи спробою вчинення будь-якого із злочинів, зазначених у підпунктах «а»-«f».</p> <p>2. Будь-яка особа також вчинює злочин, якщо вона: а) намагається вчинити який-небудь із злочинів, зазначених у пункті 1; або б) підбурює до вчинення якого-небудь із злочинів, зазначених у пункті 1, що вчинюється будь-якою особою або є іншим чином співучасником особи, яка вчинює такий злочин; або с) погрожує, з умовою чи без такої, як це передбачено національним законодавством, з метою примусити фізичну чи юридичну особу вчинити яку-небудь дію чи утриматися від неї, вчинити який-небудь із злочинів, зазначених у підпунктах «b», «c» та «e» пункту 1, якщо ця загроза може погрожувати безпечному плаванню судна, про яке йде мова.</p>
<p>Протокол про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки стаціонарних платформ, розташованих на континентальному шельфі (Рим, 10.03.1988 р.), ст. 2</p>	<p>1) Будь-яка особа вчиняє злочин, якщо вона незаконно і навмисно: а) захоплює стаціонарну платформу або здійснює контроль над нею силою чи загрозою сили, або шляхом будь-якої іншої форми залякування; або б) вчиняє акт насильства проти особи на стаціонарній платформі, якщо цей акт може загрожувати її безпеці; або с) руйнує стаціонарну платформу або завдає їй пошкодження, яке може загрожувати її безпеці; або d) розміщує або вчиняє дії для розміщення на стаціонарній платформі яким би то не було чином пристрій чи речовину, яка може зруйнувати цю стаціонарну платформу або створити загрозу для її безпеки; або е) наносить рану будь-якій особі чи вбиває її в зв'язку з вчиненням чи спробою вчинення якого-небудь із злочинів, зазначених у підпунктах «а»-«d».</p> <p>2) Будь-яка особа також вчиняє злочин, якщо вона: а) намагається вчинити який-небудь із злочинів, зазначених у пункті (1); або б) підбурює до вчинення якого-небудь із таких злочинів, що вчиняється будь-якою особою або є іншим чином співучасником особи, яка вчиняє такий злочин; або с) погрожує, з умовою чи без такої, як це передбачено національним законодавством, з метою примусити фізичну чи юридичну особу вчинити яку-небудь дію чи утриматися від неї, вчинити який-небудь із злочинів, зазначених у підпунктах «b» і «c» пункту (1), якщо ця загроза може погрожувати безпеці стаціонарної платформи.</p>

Джерело	Зміст визначення
<p>Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (Нью-Йорк, 15.12.1997 р.), ст. 2, ч. 1</p>	<p>Будь-яка особа чинить злочин за змістом цієї Конвенції, якщо вона незаконно й умисно доставляє, розміщує, приводить в дію або підриває вибуховий або інший смертоносний пристрій в межах місць громадського користування, державного або урядового об'єкта, об'єкта системи громадського транспорту або об'єкта інфраструктури або таким чином, що це спрямовано проти них: а) з наміром заповдіяти смерть або серйозне каліцтво; або б) з наміром вчинити значне руйнування такого місця, об'єкта або системи, коли таке руйнування спричиняє або може спричинити великі економічні збитки</p>
<p>Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму (Нью-Йорк, 09.12.1999 р.), ст. 2, ч. 1</p>	<p>1. Будь-яка особа чинить злочин за змістом цієї Конвенції, якщо вона будь-якими методами, прямо чи опосередковано, незаконно та умисно надає кошти або здійснює їх збір з наміром, щоб вони використовувались, або при усвідомленні того, що вони будуть використані, повністю чи частково, для вчинення: а) будь-якого діяння, яке є злочином відповідно до сфери застосування одного з договорів, перелічених у додатку, та до визначення, що міститься в ньому; б) будь-якого іншого діяння, спрямованого на те, щоб викликати смерть будь-якої цивільної особи або будь-якої іншої особи, яка не бере активної участі у воєнних діях в ситуації збройного конфлікту, або заповдіяти їй тяжке тілесне ушкодження, коли мета такого діяння в силу його характеру чи контексту полягає в тому, щоб залякати населення чи змусити уряд чи міжнародну організацію вчинити будь-яку дію або утриматись від неї.</p>

Аналіз дій терористів на Донбасі свідчить про те, що такі дії підпадають під міжнародно визначені ознаки тероризму щонайменше у 4 ознаках:

- Протокол про боротьбу з незаконними актами насильства в аеропортах, які обслуговують міжнародну цивільну авіацію (Монреаль, 24.02.1988 р.), ст. 1 bis, – щодо захоплення чи обстрілів Міжнародних аеропортів Донецька та Луганська;
- Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у т. ч. дипломатичних агентів (Нью-Йорк, 14.12.1973 р.), ст. 2, ч. 1, – щодо неодноразового захоплення у заручники представників місії ОБСЄ;
- Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників (Нью-Йорк, 17.12.1979 р.), ст. 1, – щодо захоплення

у заручники сотень українських громадян, які не є комбатантами. Згідно з даними реєстрації заяв в органах внутрішніх справ, за час проведення АТО на Донбасі терористи станом на середину серпня 2014 р. викрали 1009 людей [10];

- Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом (Нью-Йорк, 15.12.1997 р.), ст. 2, ч. 1, – щодо систематичних обстрілів та підривів вибухових або інших смертоносних пристроїв в межах місць громадського користування, державного або урядового об'єкта, об'єкта системи громадського транспорту або об'єкта інфраструктури.

Ці ознаки є очевидними і безспірними, отже, їх мусить визнати будь-який міжнародний суд і будь-яка міжнародна організація. Немає підстав і РФ робити вигляд, що цього не відбувається.

Можна, звичайно, згадати і Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації (Монреаль, 23.09.1971 р.), ст. 1, – щодо збитого малайзійського літака, але тут росіяни і деякі інші іноземні інституції роблять вигляд, що не вірять у те, що це зробили т. зв. «повстанці».

Окремо слід згадати про ознаки бомбового тероризму. Скоюючи діяння з такими ознаками, терористи намагаються перекласти відповідальність за ці дії на українські сили. Натомість багаторазово доведено, що обстріли житлових кварталів та руйнування інфраструктури здійснюється саме проросійськими бойовиками. У цьому сенсі цікаво навести свідчення очевидно нейтральної особи – Головного тренера футбольного клубу «Шахтар» (Донецьк) М. Луческу. В інтерв'ю італійському виданню «La Repubblica» тренер заявив, що «розлючений» обстрілами Донецька та клубного стадіону «Донбас Арена». «Це дивна війна... Армія покинула Донецьк, і тепер місто знаходиться в руках збройних людей, які руйнують все навколо. Але якщо українських силовиків немає в Донецьку, чому це все не припиняється? Навіщо грабують будинки? Навіщо відбуваються акти вандалізму? Місто потрапило в руки найманців, бандитів, людей, яких я не в змозі описати словами», – підкреслив М. Луческу [11].

Зазначимо, що згідно з п. 1 ст. 20 Конвенції від 16.05.2005 р. Ради Європи про запобігання тероризму жоден з терористичних злочинів не вважається політичним злочином, злочином, пов'язаним з політичним злочином, або злочином, зумовленим політичними мотивами. Відповідно у задоволенні пов'язаного з таким злочином запиту про видачу або взаємну правову допомогу не може бути відмовлено лише на тій підставі, що він стосується політичного злочину або злочи-

ну, пов'язаного з політичним злочином, чи злочину, зумовленого політичними мотивами. У Декларації ООН про заходи з ліквідації міжнародного тероризму, затвердженої резолюцією 49/60 Генеральної Асамблеї від 9.12.1994 р., «беззастережно засуджуються» як злочинні і такі, що «не мають виправдання», усі акти, методи та практика тероризму, де б і ким би вони не здійснювалися. Отже, терористичні злочини не можуть виправдовуватися політичними мотивами, а держави зобов'язані боротися з тероризмом. За таких умов держава Україна має не тільки право, а й обов'язок викоринити тероризм зі своєї території. При цьому вказані події абсолютно не можна порівнювати з подіями на Майдані Незалежності у Києві у листопаді 2013 р. – лютому 2014 р. та в інших містах України у той період як мінімум тому, що ці дії не підпадали під ознаки терористичних, хоча український закон не дозволяє це чітко відмежувати, а наведені вище міжнародні конвенції, – дозволяють.

Але, якщо діяння «ополченців» на Донбасі, безспірно, є терористичними, то будь-яке їх фінансування є фінансуванням тероризму, що підпадає під дію Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9.12.1999 р. Цю Конвенцію ратифіковано як Україною (ЗУ від 12.09.2002 р. № 149-IV), так і РФ (27.11.2002 р.). Дуже важливо підкреслити, що згідно з п. 1 ст. 1 цієї Конвенції «кошти» означають будь-які активи, матеріальні чи нематеріальні, рухомі чи нерухомі, незалежно від способу їх придбання, а також юридичні документи або акти у будь-якій формі, в т. ч. в електронній або цифровій, які засвідчують право на такі активи або участь у них, включаючи банківські кредити, дорожні чеки, банківські чеки, поштові перекази, акції, цінні папери, облігації, векселі, акредитиви, але не обмежуючись ними.

Отже, якщо через кордон РФ в Україну переправляється зброя, то це можна розглядати як фінансування тероризму. Тому держава РФ відповідальна за це, навіть якщо держава формально у цьому не бере участь (припустимо, що дехто цьому вірить). Згідно зі ст. 6 цієї Конвенції, кожна держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, в т. ч. у відповідних випадках в галузі внутрішнього законодавства, для забезпечення того, щоб злочинні діяння, які підпадають під дію цієї Конвенції, за жодних обставин не підлягали виправданню з будь-яких міркувань політичного, філософського, ідеологічного, расового, етнічного, релігійного або іншого аналогічного характеру. Згідно з п. 2 ст. 9 цієї Конвенції, переконавшись, що обставини дають для цього підстави, держава-учасниця, на території якої перебуває особа, яка скоїла або підозрюється у скоєнні злочину, вживає відповідно до її внутрішнього законодавства належних заходів для забезпечення присутності цієї особи з метою кримінального переслідування або видачі.

Варто зазначити, що відповідно до визначень ФАТФ, поняття «терористична організація» означає будь-яку групу терористів, яка: а) вчиняє або намагається вчинити терористичні акти будь-якими засобами, прямо або побічно, незаконно і навмисно; б) бере участь як спільник в терористичних актах; в) організовує або направляє інших осіб на вчинення терористичних актів; або г) сприяє здійсненню терористичних актів групою осіб, які діють із спільною метою, коли сприяння здійснюється усвідомлено і з метою сприяння вчиненню терористичних актів.

Таким чином, для визнання організації терористичною не потрібно будь-яких судових рішень чи інших рішень компетентних органів, достатньо встановити певні ознаки. При цьому під визначення «теро-

ристичні» підпадають і всі вербувальники терористів на території Росії (так само, як і в інших країнах).

Отже, РФ як учасниця Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму повинна на запит України проводити розслідування з приводу матеріальної підтримки (фінансування) тероризму на Донбасі, вербування й навчання терористів і видати винних. Якщо цього не робиться, є усі підстави звертатися до ФАТФ щодо застосування проти Росії санкцій. Можливо, наші державні органи це роблять, але так таємно, що суспільство про це навіть не здогадується.

Варто також зазначити, що відповідно до згаданої вище Декларації ООН від 9.12.1994 р. держави зобов'язані утримуватися від організації терористичної діяльності, підбурювання до неї, сприяння її здійсненню, фінансування, заохочення або проявів терпимості до неї і вживати належних практичних заходів до забезпечення того, щоб їх відповідні території не використовувалися для створення терористичних баз або навчальних таборів, для підготовки або організації терористичних актів, спрямованих проти інших держав або їх громадян; а також забезпечувати затримання і судове переслідування або видачу осіб, які вчинили терористичні акти.

Таким чином, за усіма міжнародними стандартами українській державі на Донбасі протистоять терористи, з якими держава Україна має право та зобов'язана вести боротьбу, а Росія як суміжна держава несе відповідальність за організацію такої терористичної діяльності. Оскільки факт терористичної діяльності за усіма міжнародними стандартами є очевидним, то матеріальне сприяння такій діяльності може підпадати під міжнародні санкції відповідно до конвенцій про протидію тероризму.

Список використаної літератури

1. *Белкін Л.* Юридичні аспекти антитерористичної операції на Донбасі / Л. Белкін // Юридична газета. – 2014. – 16 верес. – С. 36-39.
2. *Иванов С. М.* События на Украине и в Сирии – яркий пример политики «двойных стандартов» США / С. М. Иванов // *ВВ: Международные отношения.* – 2015. – № 1. – С. 153-158.
3. *Майоров В. В.* Адміністративно-правовий статус суб'єктів протидії тероризму в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / В. В. Майоров. – К., 2010. – 19 с.
4. *Марченко Ю. В.* Антитерористична діяльність як складова національної безпеки (політологічний аналіз) : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 21.01.01 / Ю. В. Марченко. – К., 2005. – 20 с.
5. *Кубальський В. Н.* Кримінально-правові проблеми протидії тероризму в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / В. Н. Кубальський. – К., 2007. – 20 с.
6. *Рибачук М. В.* Запобігання тероризму органами внутрішніх справ України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / М. В. Рибачук. – К., 2010. – 19 с.
7. *Соколовський О. В.* Адміністративно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ України по протидії злочинам, пов'язаним з тероризмом : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. В. Соколовський. – Х., 2010. – 20 с.
8. *Фарвазова Ю. Р.* Проблемы законодательного закрепления категории «преступления террористического характера» // *Национальная безопасность / Nota Bene.* – 2014. – № 4. – С. 525-530.
9. Москаль обнародовал план СБУ, который должен был нейтрализовать Евромайдан / *Обозреватель.* – 26.02.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://obozrevatel.com/crime>
10. В СНБО назвали количество людей, похищенных террористами за весь период АТО // *Новости Facenews.* – 17.08.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.facenews.ua>
11. Луческу: Донецк попал в руки бандитов и нелюдей // *Пульс Киева.* – 27.08.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sport.puls.kiev.ua>